

Příloha k protokolu o SZZ č.
Vysoká škola:
Jihočeská univerzita v Č. Budějovicích
Katedra: Ústav bohemistiky FF JU
Datum odevzdání posudku: 4. srpna 2023

Autor: Lenka Žouželková
Aprobace: nBOH
Vedoucí diplomové práce:
Prof. PhDr. Dalibor Tureček, DSc.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Práce Lenky Žouželkové *Povídky K. M. Čapka Choda* rámcově odpovídá zadání. Byla zpracovávána poměrně dlouho a po většinu tohoto času jsem jako vedoucí neměl na její vznik a podobu žádný vliv. Podstatné ale je, jaké kvality a jaká problematická místa vykazuje výsledný tvar.

Jeho prvou, rozsahem podstatnou část o takřka čtyřiceti stránkách zaujímají *Vymezení teoretická a metodologická*. Autorka je uvádí citátem, podle kterého mají teorie a metodologie smysl pouze tehdy, stanou-li se praktickým instrumentem k analýze a interpretaci materiálu. Pro její vlastní práci ale tato premisa bohužel neplatí a spíše se zdá, že šlo o úlitbu formální nutnosti teoretické pasáže v diplomní práci vůbec mít. Hlavní pozornost teoretických prolegomen se totiž soustředí k otázkám recepce literárního díla a pohybuje se především na poli vyznačeném krajními body recepční estetika a postmoderna. Materiálová část spisu se ale zaměřuje na naratologickou analýzu dosti klasického střihu, soustředí se k otázkám žánru, stylu (včetně jazykového), postav, děje atd. Recepční podněty tu nejsou příliš využity, nanejvýš letmo dotčeny. Může to být i tím, že v problematice recepce se autorka zjevně příliš dobře neorientuje. Při obhajobě by měla přesně postihnout, jaký je zásadní rozdíl mezi kostnickou školou na jedné straně a postmoderními koncepty na straně druhé. Klíčovým bodem volných úvah se jí v textu dále stává kategorie subjektivního valéru vnímání: jak by ale bylo možno literárně historicky a analyticky tento parametr ve vztahu k Čapkovým prózám postihnout? Leccos zůstane jen letmo nadhozeno, tak například feministické čtení autorových prací (s. 13). Jednak tu chybí odkaz na zdroj, především je ale problematické tvrzení, podle kterého „téma je tedy obsaženo v textu i jako v izolované entitě“ (s. 13). Co kdyby se ale povídky staly dokladovým materiálem pro jakýkoli jiný ideologický diskurz té které doby, a to třeba i za cenu interpretačního násilí? Je všechno, co zvnějšíku na text nalepíme, skutečně obsaženo v textu?

Některé pasáže prolegomen se zdají ve vztahu k analytickým oddílům nadbytečné, tak kapitola *Zobrazování a vnímání reality a fikce*. Ne že by se jednalo o nepodstatný problém, který ovšem není autorka na pár stránkách schopna postihnout. V analýzách se ale ničím podobným naprosto nezabývá, a tak se vnitřní homogenita práce rozvolňuje. Navíc jsme tu konfrontováni s velmi problematickými tvrzeními, tak „snaha o navození iluze reality je v určité míře obsažena v každém textu“ (s. 15); není tu prostor pro podrobnější polemiku, odkážme kolegyni Žouželkovou jen na knihu Renaty Lachmann *Memoria fantastica*, když už necháme stranou jednoduchou čtenářskou zkušenost s kontrafaktuálními žánry. Jindy čteme premisu „Je třeba rozvíjet recepci v její plné šíři a následně ji redukovat ke konečným významům eliminací pouze nenaplněných konceptů“ (s. 19). Co to přesně znamená a jak se cosi takového prakticky provádí? Jaký subjekt může „rozvíjet recepci v plné šíři“? A jak stanovíme ony „nenaplněné koncepty“? Na jiném místě najdeme letmou juxtapozici synopticko-pulzačního zkoumání diskurzů a Šklovského teze ozvláštňení; podle ruského formalisty ale není princip ozvláštňení rysem individualizace jedinečného literárního textu, nýbrž nejjobecnější charakteristikou literárního díla jako takového – s diskurzivitou pak naprosto nesouvisí. Autorka tak opakovaně

propadá pseudoteoretickému mudrování, které je spekulativní i z hlediska teoretického, pro praktickou analýzu pak nemá naprosto žádný význam. Ráda také zaujímá polemický postoj, ale povětšinou vysvítá, že podstatě toho, s čím chce polemizovat, příliš neporozuměla (tak replika na Mukařovského na s. 34). Že se jedná o snahu dostat jistým formálním očekáváním, ukazuje i seznam použité literatury. Je okázale „našlehaný“, ale řada položek se prakticky v textu nijak neužívá, nanejvýš jsou letmo přilepeny jako doklad autorčiny kompetence, nikoli ale pragmatizovány ve smyslu, ke kterému se hned prvním citátem teoretického oddílu práce hlásí. Dodejme jen, že pro druhou část práce mi zásadně chybí použití Tomáškovy čapkovské monografie.

Na druhou stranu je nutno přiznat, že kolegyně Žouželková leccos přečetla, má jistý přehled o literárně teoretickém i naratologickém diskurzu. Svede o přečteném po svém uvažovat, snaží se o svůj vlastní pohled a postoj. Směr je tedy dobrý, postup by ale bylo potřeba korigovat, což by se bylo bývalo mohlo konat v konzultacích, kdyby byly bývaly byly.

Materiálová část práce je soustředěna ke třem titulům, *Ad hoc*, *Čtyři odvážné povídky*, *Psychologie bez duše*. Zadání ukládá „předmětem analýzy se [...] stanou ty texty, které bude autorka považovat za klíčové z hlediska časových a typologických proměn“. Provedený výběr ale není nijak zdůvodněn, stejně jako se neobjasní, proč se pracuje s pozdějšími vydáními a nikoli s texty poslední ruky, které jsou dobře přístupné elektronicky. Autorka hned z počátku postihuje podle ní hlavní princip Čapkovy povídky, totiž mozaikovitost, kolážovitost, přirovnáním k Antoni Gaudímu. Budiž, drobný efekt na počátku se snad dá tolerovat. Ale podstatná je kvalita analytické práce. A tu čteme „Čapek Chod postupně tříští celky a [...] části skládá do mozaik. Tuto tvorbu mozaik poté ještě posiluje tím, že často užívá opakovaně stejných úlomků a v celkovém obraze zamění jeden či dva kousky a poté sleduje, jaké změny po této proměně nastaly“ (s. 44). Nehovoří se tu o autorské strategii, kterou ale teoretická část vyloučila z oboru zájmu? Nejde tu o „autorskou dílnu“, pro kterou ale nemáme dost dokladů, které by nám umožnily nahlédnout, jak autor „pozoruje“ efekty svých změn?

Podstatná část pozornosti je věnována žánrové problematice a výsledkem je poměrně očekávatelné zjištění, že Čapkovy povídky se žánrovým schématům vzpírají. Argumentace přitom občas zakulhá, tak když čteme, že „rozsahově romanetu neodpovídá žádný z textů“ (s. 45). Jaký je ale standardizovaný rozsah romaneta a existuje vůbec něco takového? Pohledme jen na různorodost romanet Arbesových. Žánrový klíč je navíc z povahy věci taxonomický a již proto nám nemůže podstatněji posloužit. Produktivnější je sledování způsobu, kterým se buduje napětí, proměnám fokalizace, mnohotvárnosti vyprávěcích strategií. Autorka tu přesvědčivě postihuje vnitřní dynamičnost Čapkových textů. Někdy ale upadne do pastí příliš letmé formulace. Čteme jen tvrzení „Čapek Chod čerpal [své postavy - DaT] z různých společenských vrstev ve vesnickém prostředí (od selky po bohatého statkáře) i městských perifériích (od chudáků až po buržoazii), které nebyly typické v porovnání se zbytkem společnosti“ (s. 58). Nechme stranou jazykovou stránku citátu. Přidáme-li ale k onomu rámcovému vymezení ještě umělce, vojáky, žebráky, podivíny a další, se kterými se v autorových prózách setkáme, co vlastně je oním zbytkem společnosti?

Poměrně zdařile se slečně Žouželkové daří postihnout způsob utváření konstelace postav a zejména její proměnlivost, dvoj- a mnohoznačnost. Ambivalentnost dovede nahlédnout i v psychologické rovině figur. Především ale opakovaně zdůrazňuje klíčové motivy ztroskotání, marného úsilí, ze zamýšleného účelu paradoxně až ironicky vymknutého jednání. Tento náhled prosakuje všemi vrstvami lidského života, jak jej Čapek vnímá a představuje, od banality všedního dne přes společenské konvence, milostné i rodinné vztahy až po smrt. Není tu společný jmenovatel i svorník zdánlivé tříště autorovy povídkové tvorby? Nedalo by se právě zde uvažovat o možných spojnicích s naturalismem?

Glosu si zasluhuje oddíl věnovaný dobové recepci. Podle zadání měl být východiskem, v textu je ale jen nijak nevyužitým příležitostí. Autorka přitom pominula kupříkladu recenzi na *Psychologii duše*. A kdyby si kupříkladu k práci vybrala povídkové *Patro*, nějaké recenze by k dispozici měla. Jako příležitost působí i oddílek o jazyku, který je spíše mechanickým výčtem než funkční analýzou. A i zde se najdou věcné chyby: tak slovo pyroxismus nemá původ v latině, jak se píše na s. 75, ale v řečtině.

Komentovat je potřeba i styl a jazyk práce. Kolegyně Žouželková je sečtělá i inteligentní, text práce ale jeví řadu problematických míst. Byla zapříčiněna chvatem ve zpracování? Nevím. Každopádně i jazyk a styl se dají korigovat v konzultacích nad textem, což svým diplomátům standardně poskytují. Nejprve bych vymýtil pokleslé nadužívání slova „pan“: pan Popper, pan profesor Bílek Kdy už se dočkáme věty, podle níž pan Mojžíš odvedl lid Izraele z moci pana faraona? Autorka by si ale především měla pečlivě prostudovat způsob kladení čárek v české větě, včetně přístavek. Patrně důsledkem chvatu jsou velmi časté anakoluty. Jako *pars pro toto* viz: „snaha o univerzální systém je dříve či později zmařena tituly vybočujícími z předepisované normy, či je kombinujícími“ (s. 9); „zprostředkovává popis prostředí, kterým prochází lyrickým jazykem“ (s. 44); „Změna jednání postav na stejnou situaci“ (s. 48); „v jakýkoli boji je o selhání předem rozhodnuto“ (s. 58). Někdy zcela ztroskotá smysl: „Povrchové struktury a spoléhání se na kvazipragmatickou recepci (a neznalost děje lineárně napravo) nejsou u Karla Matěje Čapka Choda ojedinele k nalezení“ (19). Chybně je občas užito zájmeno svůj, které má přivlastňovat podmětu (viz konec prvního odstavce na s. 50). Nekorektní je tvar množného čísla slovesa typu přináší místo přinášejí (s. 51 a jinde). Narazíme i na prosté hrubky typu „Kolombýna“ (s. 34), „jsou do opozice stavěna vesnické poměry s racionalitou“ (s. 45), „se setkáváme s reflektorem“ (s. 55), „ženské postavy [...] nepracovali“ (s. 65). I styl občas povážlivě selže, tak kupříkladu „že se jedná se o Němku Rózu, vychovatelku, jež měla jeho zájem před lety“ (59), „ukázka úpadku postavy odraženého na psychické i fyzické stránce postav“ (s. 60), až komické jsou pak „nezdárné pokusy o sebevraždu“ (s. 65).

Celkové posouzení práce kolegyně Žouželkové není jednoduchou záležitostí. Autorka je bezpochyby disponovaná a má schopnost napsat velmi kvalitní diplomní práci. Předložený text má ale povahu nedohotoveného polotovaru. Snad jsou na vině zásadní a trvalé zdravotní problémy Lenky Žouželkové. Ani to nevím a u obhajoby by to snad mělo být vyjasněno. Pro tuto chvíli se řídím právní zásadou in *dubio pro reo* a spis k obhajobě doporučuji.

Předloženou diplomovou práci **doporučuji k obhajobě**.

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **dobře**

.....
podpis vedoucího diplomové práce

V Českých Budějovicích, dne 4. srpna 2023

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------

*) Nehodící se škrtněte